

SLOVENSKÁ ŠTATISTIKA a DEMOGRAFIA

SLOVAK STATISTICS
and DEMOGRAPHY

3/2025

ročník/volume 35

Recenzovaný vedecký časopis so zameraním na prezentáciu moderných štatistických a demografických metód a postupov.

Scientific peer-reviewed journal focusing on the presentation of modern statistical and demographic methods and procedures.

Článok/Article: 3

Typ článku/Type of article: vedecký článok/scientific article

Strany/Pages: 19 – 35

Dátum vydania/Publication date: 15. júl 2025/July 15, 2025

Viera PILINSKÁ
INFOSTAT – Výskumné demografické centrum

VÝVOJ CENZOVÝCH DOMÁCNOSTÍ NA SLOVENSKU V OBDOBÍ 2025 – 2040

DEVELOPMENT OF CENSUS HOUSEHOLDS IN SLOVAKIA IN 2025 – 2040

ABSTRAKT

Poznanie budúceho vývoja cenzových domácností je kľúčové pre efektívne plánovanie sociálnych a hospodárskych opatrení. Umožňuje lepšie prispôbiť bytovú výstavbu, infraštruktúru a sociálne služby meniacim sa potrebám obyvateľstva. Zároveň poskytuje dôležité informácie pre dôchodkový systém, zdravotnú starostlivosť a rodinnú politiku, čím pomáha zabezpečiť udržateľný rozvoj spoločnosti. Cieľom príspevku je analýza vývoja cenzových domácností na Slovensku do roku 2040 na základe výsledkov najaktuálnejšej Prognózy vývoja cenzových domácností vypracovanej v roku 2024. Analýza sa zameriava na tri aspekty vývoja, a to počet, veľkosť a typ cenzových domácností.

ABSTRACT

Understanding the future development of census households is crucial for effective planning of social and economic measures. It enables better adaptation of housing construction, infrastructure, and social services to the changing needs of the population. At the same time, it provides important information for the pension system, healthcare, and family policies, thereby helping to ensure the sustainable development of society. The aim of this paper is to analyze the development of census households in Slovakia up to 2040 based on the results of the most recent Projection of the development of census households made in 2024. The analysis focuses on three aspects of development, namely the number, size and type of census households.

KĽÚČOVÉ SLOVÁ

cenzová domácnosť, prognóza, stredný scenár, rodinný scenár, nerodinný scenár, konštantný scenár

KEY WORDS

census household, prognosis, medium scenario, family scenario, non-family scenario, constant scenario

1. ÚVOD

Meniace sa rodinné modely, zmeny v reprodukčnom správaní populácie, individualizácia spoločnosti a zmeny v hodnotových rebríčkoch jednotlivcov či skupín osôb predstavujú kombináciu faktorov, ktorej výsledkom sú zmeny v počte, veľkosti a štruktúre cenzových domácností. Pokles sobášnosti a odkladanie uzavretia manželstva do vyššieho veku, vysoká rozvodovosť, zlepšujúce sa úmrtnostné pomery, klesajúca plodnosť, posun materstva do vyššieho veku, nárast spolužitia bez uzavretia manželstva vedú k tomu, že tradičný model cenzovej domácnosti, ktorým bola úplná rodina s dvoma deťmi, postupne ustupuje širšej rozmanitosti domácností.

Rastie počet domácnosti jednotlivcov, domácností bezdetných párov, faktických manželstiev, ale aj počet jednorodičovských domácností. Okrem vymenovaných demografických faktorov majú na formovanie domácností vplyv aj ďalšie

(nedemografické) faktory, najmä ekonomické. Rast cien nehnuteľností obmedzuje možnosti mladých ľudí osamostatniť sa, čím sa zvyšuje počet viacgeneračných domácností alebo dochádza ku spájaniu domácností so spoločným bývaním. Načrtnuté vývojové trendy budú s veľkou pravdepodobnosťou pokračovať aj v blízkej budúcnosti. Prognózy vývoja cenзовých domácností majú preto nenahraditeľný význam pre dlhodobé strategické plánovanie na rôznych spoločenských úrovniach. Predstavujú užitočný nástroj pri správe verejných politík (očakávané potreby v oblasti bývania, zdravotníctva, školstva či sociálnych služieb), pri urbanistickom rozvoji a rozvoji infraštruktúry (efektívne plánovanie bytovej výstavby, dopravných sietí a pod.), pri rozhodovaní v ekonomickej oblasti (odhad dopytu po tovaroch a službách, realitný trh, spotrebné správanie), pri predvídaní demografických zmien a ich vplyvu napríklad na dôchodkový systém, zdravotnú starostlivosť atď.

2. METODICKÉ POZNÁMKY A ZDROJ ÚDAJOV

Cenzové domácnosti sú tvorené osobami žijúcimi v jednom byte na základe rodinných alebo iných vzťahov v rámci hospodáriacej domácnosti (Jurčová, 2005). Analýza predpokladaného vývoja cenзовých domácností vychádza z výsledkov Prognózy vývoja cenзовých domácností, ktorú vypracovalo Výskumné demografické centrum v roku 2024 (Pilinská et al., 2024). Na jej vypracovanie sa použila metóda koeficientov hláv domácností.¹ Ide o prognózu odvodenú od prognózy obyvateľov, keď počet a štruktúra domácností sa odvodzujú pomocou koeficientov z prognózovaného počtu obyvateľov. Hlavným vstupom prognózy cenзовých domácností sú koeficienty hláv domácností, ktoré vyjadrujú, aká časť populácie stojí na čele cenzovej domácnosti v pozícii prednostu domácnosti. Prostredníctvom prednostov domácností sú následne identifikované cenзовé domácnosti. Výstupom prognózy cenзовých domácností sú domácnosti podľa počtu, veľkosti a typu.

Prognóza bola vypracovaná pre šesť základných typov cenзовých domácností – úplné rodiny bez závislých detí, úplné rodiny so závislými deťmi², neúplné rodiny bez závislých detí, neúplné rodiny so závislými deťmi, viacčlenné nerodinné domácnosti a domácnosti jednotlivcov. Z hľadiska veľkosti cenzovej domácnosti prognóza zohľadňuje 1-členné, 2-členné, 3-členné, 4-členné, 5-členné a 6- a viacčlenné cenзовé domácnosti a priemerný počet členov. V príspevku analyzujeme priemernú veľkosť cenzovej domácnosti.

¹S prihliadnutím na opisno-analytický charakter príspevku nie je v ňom detailne zahrnutá metodika výpočtu prognózy. Podrobný opis metodiky je dostupný napríklad v:

- United Nations. (1989). *Projection Methods for Integrating Population Variables into Development Planning. Module One – Conceptual Issues and Methods for Preparing Demographic Projections. Chapter 4.* https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/manuals/economy/manual7/c_hapter4.pdf
- Vaňo, B. (1996). *Metódy na prognózovanie vývoja domácností. Slovenská štatistika a demografia*, 6 (2), 4-11.
- Vaňo, B. (2014). *Prognóza cenзовých a hospodáriacich domácností v SR do roku 2030. Infostat – Inštitút informatiky a štatistiky.*

²Medzi úplné rodinné domácnosti sa radia aj faktické manželstvá, ktoré sú konštruované na základe deklarovania vzťahu spolužitia druhu, družky k prednostovi domácnosti. Prednostom domácnosti je osoba, ktorá stojí na čele domácnosti. Zvyčajne je to majiteľ (užívateľ) bytu alebo hlavný živiteľ.

Čo sa týka časového horizontu, prognóza vývoja cenзовých domácností bola spracovaná do roku 2040. Na národnej úrovni, za Slovenskú republiku, sú k dispozícii štyri prognostické scenáre – stredný, rodinný, nerodinný a konštantný.

Stredný scenár predstavuje najviac pravdepodobný budúci vývoj počtu a štruktúry cenзовých domácností, pretože zohľadňuje najpravdepodobnejší vývoj sobášnosti, rozvodovosti, plodnosti a úmrtnosti, ako aj stabilizovanú mieru spolužitia osôb bez priamej rodinnej väzby v spoločnej domácnosti. Rodinný scenár predpokladá priaznivejší vývoj sobášnosti a plodnosti v porovnaní so stredným scenárom. Naopak, nerodinný scenár predpokladá menej priaznivý vývoj sobášnosti a plodnosti v porovnaní so stredným scenárom, zvyšovanie rozvodovosti a intenzívnejšie spolužitie osôb bez priameho príbuzenského vzťahu v spoločnej domácnosti. V konštantnom scenári sa predpokladá, že sa koeficienty hláv domácností vypočítané na základe údajov SODB 2021 zachovajú v nezmenenej podobe až do roku 2040.

Hlavným zdrojom vstupných údajov pre potreby vypracovania prognózy boli údaje zo Sčítaní obyvateľov, domov a bytov 2011 a 2021 (Štatistický úrad SR, 2025a; Štatistický úrad SR, 2025b). Východiskové údaje prognózy tvorili údaje o počte cenзовých domácností v SR za rok 2021 podľa typu, počtu členov a veku prednostu cenзовой domácnosti, s vylúčením kolektívnych a inštitucionálnych domácností a domácností nezisteného typu. Na základe údajov SODB 2021 sa vypočítali aj koeficienty hláv domácností za východiskový rok prognózy 2021. Vývoj počtu, veľkosti a štruktúry cenзовých domácností sa v texte porovnávajú s rokom 2021. V grafoch je uvedený vývoj za obdobie 2025 – 2040.

3. POČET CENZOVÝCH DOMÁCNOSTÍ

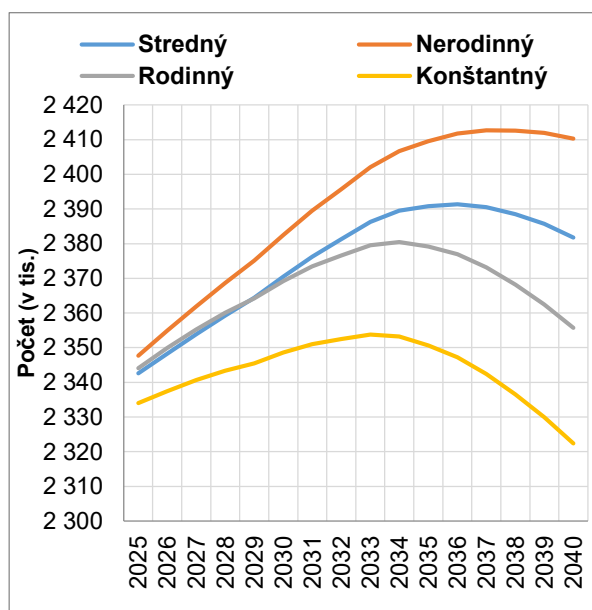
Počet cenзовých domácností bolo možné po prvýkrát konštruovať z výsledkov sčítania v roku 1961. Odvtedy ich počet kontinuálne rastie s výnimkou roka 2011, keď v porovnaní s predchádzajúcim sčítaním v roku 2001 mierne klesol (o 7,1 tisíca). Údaje z posledného sčítania v roku 2021 však priniesli opätovný nárast počtu cenзовých domácností, a to o 311,5 tisíca. Bol to doteraz najvyšší zaznamenaný počet cenзовých domácností na Slovensku (2 324,2 tisíca³). Trend zvyšovania počtu cenзовých domácností by mal pokračovať aj v blízkej budúcnosti. Približne do polovice štvrtej dekády nového milénia počítajú s rastom počtu cenзовých domácností všetky vypracované vývojové scenáre. V jej druhej polovici však postupne dôjde k zastaveniu rastu a následnému poklesu počtu cenзовých domácností vo všetkých scenároch, avšak s odlišným začiatkom nástupu a intenzitou klesajúceho trendu (graf č. 1 a 2).

Najintenzívnejší rast a zároveň najvyššie medziročné prírastky počtu cenзовých domácností sa očakávajú vo vývoji podľa nerodinného scenára. Výška prírastku počtu cenзовých domácností by sa mala do roku 2033 pohybovať medzi 6- až 8-tisíc ročne. Nasledujúci vývoj predpokladá spomalenie tempa rastu a znižovanie medziročných prírastkov na 4,7 – 2,2 tisíca cenзовých domácností ročne (2034 – 2036) a v roku 2037 na menej ako tisíc ročne (907,5 domácností). V uvedenom roku sa očakáva, že počet cenзовých domácností dosiahne 2 412,7 tisíca. V posledných rokoch prognózy by mala v nerodinnom scenári nastať stagnácia až mierny pokles na 2 410,3 tisíca cenзовých domácností v roku 2040. V porovnaní s rokom 2021 by tak mal počet cenзовých domácností podľa nerodinného scenára vzrásť o vyše 86-tisíc.

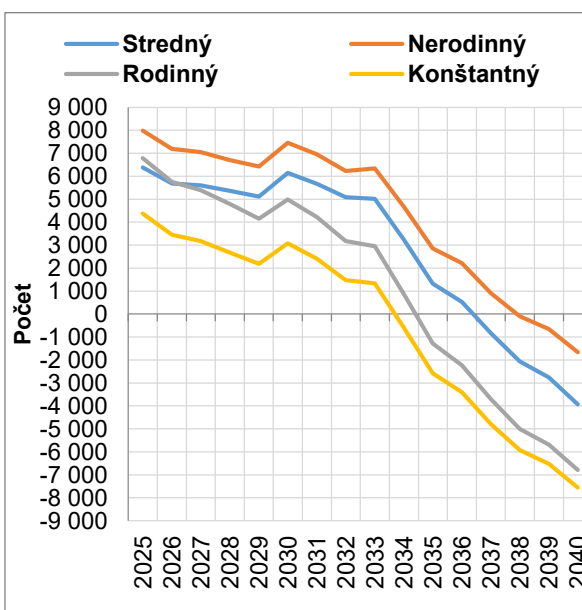
³Údaj je bez kolektívnych a inštitucionálnych domácností a domácností nezisteného typu.

Druhý najintenzívnejší rast sa očakáva v strednom a zároveň najpravdepodobnejšom scenári. Do roku 2033 by sa mal počet cenzových domácností zvyšovať o 5 – 6,3 tisíca ročne. Vyvrcholenie rastu počtu cenzových domácností by malo nastať približne v polovici 30. rokov. V roku 2036 by mal ich počet dosahovať 2 391,4 tisíca. Koniec prognózovaného obdobia však prinesie pomerne významné úbytky počtu cenzových domácností. V roku 2040 by mal počet cenzových domácností podľa stredného scenára dosiahnuť 2 381,8 tisíca, čo by znamenalo nárast o takmer 58-tisíc v porovnaní s rokom 2021.

Graf č. 1: Prognózovaný počet cenzových domácností v období 2025 – 2040

Graf č. 2: Medziročné prírastky počtu cenzových domácností v období 2025 – 2040

Zdroj: Prognóza vývoja cenzových domácností do roku 2040; výpočty autora

Rast počtu cenzových domácností je možné identifikovať aj vo zvyšných scenároch prognózy. V porovnaní s predchádzajúcimi sú menej priaznivé. Vyznačujú sa nižšou intenzitou rastu v prvej polovici prognózovaného obdobia a skorším nástupom znižovania počtu cenzových domácností. Zvlášť v konštantnom scenári by malo dôjsť k znižovaniu počtu cenzových domácností už v roku 2034. Na konci prognózovaného obdobia sa očakáva, že ich počet dosiahne 2 322,4 tisíca, čo je úroveň o 1,7 tisíca menej ako v roku 2021. V rodinnom scenári sa očakáva, že dôjde k znižovaniu počtu cenzových domácností o rok neskôr, t. j. v roku 2035. Podľa neho sa predpokladá nárast počtu cenzových domácností medzi rokmi 2021 a 2040 o 31,6 tisíca.

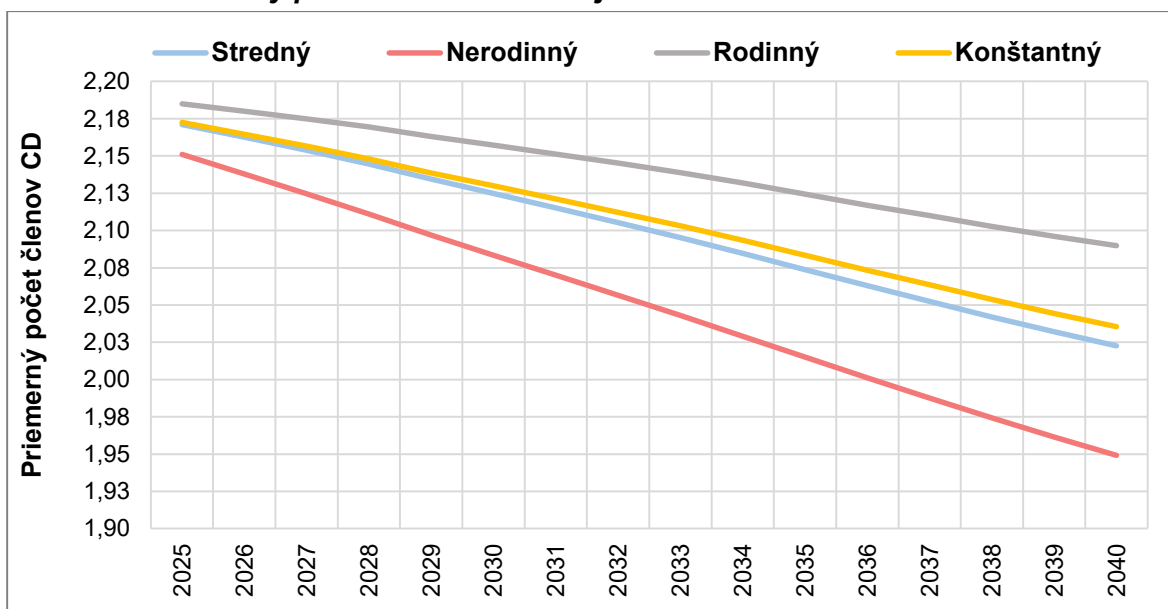
Predpokladaný vývoj cenzových domácností súvisí so zmenami v rodinnom a v reprodukčnom správaní (Potančoková et al., 2008; Šprocha, 2013; Šprocha, 2014). Patrí sem najmä pokles sobášnosti spojený s odkladaním manželstva do vyššieho veku, rastúca rozvodovosť, znižovanie intenzity plodnosti a posun materstva do vyššieho veku, rast preferencií párového spolužitia bez uzatvorenia manželstva, ďalej zlepšovanie úmrtnostných pomerov v populácii. To sa odráža v zmenách vo vekovej štruktúre, vo vývoji počtu obyvateľstva a v neposlednom rade aj v počte, vo veľkosti a formovaní jednotlivých typov cenzových domácností (Pilinská et al., 2024).

4. VEĽKOŠŤ CENZOVEJ DOMÁCNOSTI

Veľkosť cenzových domácností sa na Slovensku dlhodobo znižuje. Priemerná veľkosť cenzovej domácnosti klesla z 2,87 osoby v roku 1991 na 2,60 osoby v roku 2001. Na tejto úrovni stagnovala aj v roku 2011. Pri poslednom sčítaní v roku 2021 priemerná veľkosť cenzovej domácnosti predstavovala 2,20 osoby. Trend zmenšovania veľkosti cenzových domácností bude s veľkou pravdepodobnosťou pokračovať aj v nasledujúcich rokoch, s čím počítajú všetky štyri scenáre prognózy cenzových domácností do roku 2040.

Najväčší pokles priemerného počtu členov cenzovej domácnosti sa očakáva v nerodinnom scenári. Ako v jedinom z vypracovaných scenárov by mala priemerná veľkosť cenzovej domácnosti do roku 2040 klesnúť pod hodnotu 2 osoby (1,95 osoby), čo by predstavovalo pokles o 0,25 osoby, resp. o 11,3 % v porovnaní s rokom 2021. Naopak, najmenšie zníženie veľkosti cenzovej domácnosti na 2,09 osoby v roku 2040 predpokladá rodinný scenár. Išlo by o pokles o 0,11 osoby, resp. o 4,9 % oproti roku 2021. Pri zachovaní parametrov z roku 2021 (východiskový rok prognózy), t. j. v konštantnom scenári, sa očakáva pokles na 2,04 osoby v roku 2040 (o 0,16 osoby, resp. o 7,3 % v porovnaní so sčítaním v roku 2021). Podobný budúci vývoj predpokladá aj stredný najpravdepodobnejší scenár, podľa ktorého by sa mal priemerný počet členov cenzových domácností na Slovensku do roku 2040 znížiť na 2,02 osoby. V porovnaní s rokom 2021 by to znamenalo zníženie o 0,17 osoby, resp. o 7,9 %. Berúc do úvahy všetky scenáre prognózy, je možné predpokladať, že do roku 2040 dôjde k zníženiu priemernej veľkosti cenzovej domácnosti o 0,11 – 0,25 osoby, resp. o 4,9 – 11,3 % (graf č. 3).

Graf č. 3: Priemerný počet členov cenzovej domácnosti v období 2025 – 2040

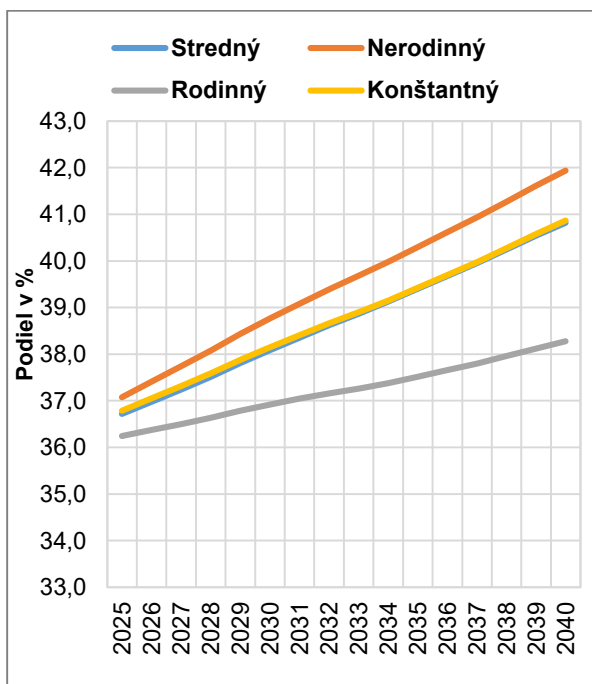
Zdroj: Prognóza vývoja cenzových domácností do roku 2040; výpočty autora

Všeobecne platí, že čím väčší je počet členov cenzovej domácnosti, tým menší je počet týchto domácností, a teda aj ich podiel na celkovom počte cenzových domácností.

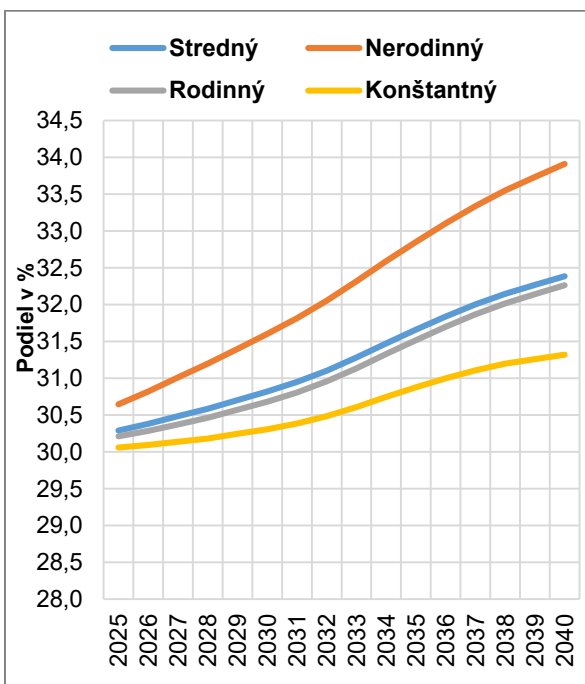
V roku 2021 tvorili domácnosti s jedným členom 36 % z celkového počtu cenзовých domácností. Nad touto úrovňou by mal ich podiel zotrvať aj v nasledujúcich rokoch, pričom všetky štyri scenáre predpokladajú jeho zvyšovanie. Najintenzívnejší rast podielu cenзовých domácností sa očakáva v nerodinnom scenári, podľa ktorého by mal ich podiel v roku 2034 dosiahnuť 40 % a v roku 2040 dokonca 42 %. Úroveň 40 % dosiahnu jednočlenné cenзовé domácnosti aj v prípade konštantného (40,9 %) a stredného (40,8 %) scenára, ale až na konci prognózovaného obdobia, na rozdiel od rodinného scenára, v ktorom sa očakáva najmenej dynamický rast tesne nad úroveň 38 % (graf č. 4). V porovnaní so sčítaním v roku 2021 by sa mal prírastok jednočlenných cenзовých domácností v roku 2040 pohybovať medzi 7,9 % (rodinný scenár) až 21 % (nerodinný scenár).

Zvyšovanie počtu i podielu sa očakáva aj pri dvojčlenných cenзовých domácnostiach. Opäť najintenzívnejší rast sa predpokladá v nerodinnom scenári, podľa ktorého by za obdobie 2021 – 2040 mohol vzrásť podiel dvojčlenných cenзовých domácností z 29,9 % na takmer 34 %. V rodinnom a strednom scenári sa očakáva veľmi podobný vývoj, a to na 31 % približne v polovici prognózovaného obdobia a na 32 % na jeho konci. Najmenej intenzívnym rastom podielu týchto domácností sa vyznačuje konštantný scenár, ktorý predpokladá zvýšenie podielu dvojčlenných cenзовých domácností do roku 2040 na 31,3 % (graf č. 5). Prírastok počtu dvojčlenných cenзовých domácností do roku 2040 v porovnaní s výsledkami sčítania v roku 2021 by sa mal v prognostických scenároch pohybovať v intervale od 4,6 % (konštantný scenár) do 17,6 % (nerodinný scenár). Najpravdepodobnejší vývoj podľa stredného scenára predpokladá zvýšenie o 11 %.

Graf č. 4: Podiel domácností s jedným členom na celkovom počte cenзовých domácností v období 2025 – 2040

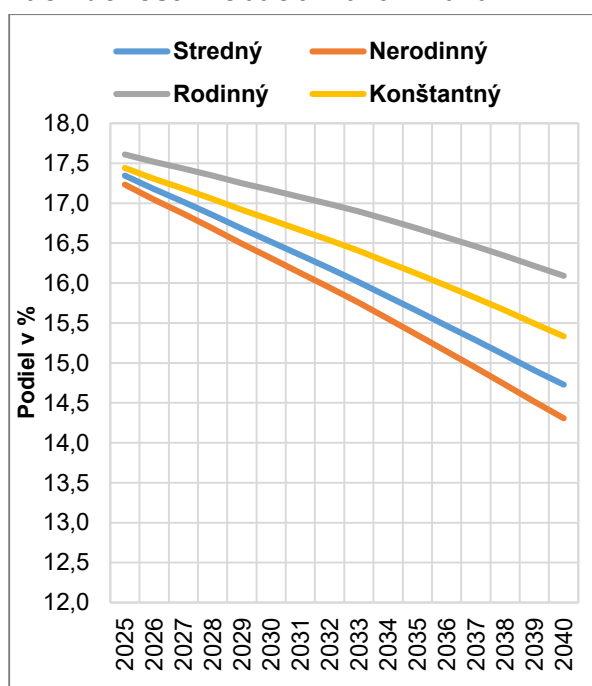
Graf č. 5: Podiel domácností s dvomi členmi na celkovom počte cenзовých domácností v období 2025 – 2040

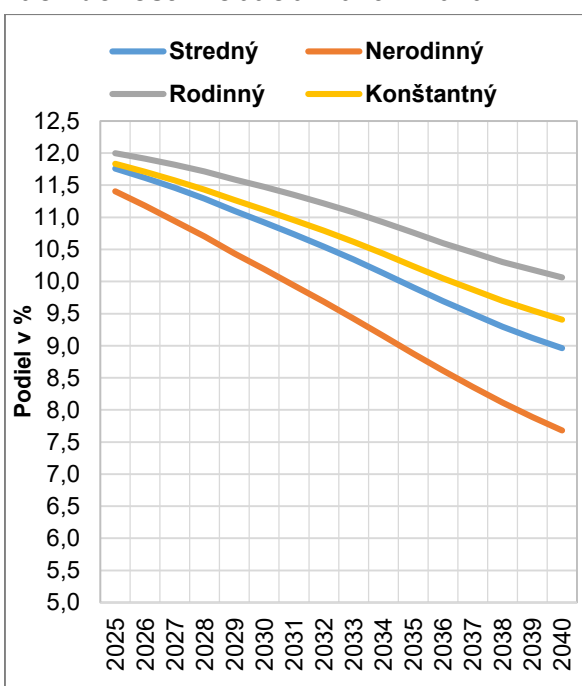
Zdroj: Prognóza vývoja cenзовých domácností do roku 2040; výpočty autora

Počet cenзовých domácností s tromi a viac členmi sa s veľkou pravdepodobnosťou bude znižovať, a to vo všetkých prognostických scenároch, pričom s najmenej dynamickým poklesom počíta rodinný scenár a naopak, najintenzívnejšie znižovanie počtu týchto domácností je možné očakávať v nerodinnom scenári. Podľa výsledkov prognózy sa zastúpenie trojčlenných cenзовých domácností do roku 2040 pravdepodobne zníži zo 17,9 % v roku 2021 na minimálne 16,1 % (rodinný scenár) a maximálne na 14,3 % (nerodinný scenár) v roku 2040. Na veľmi podobnú úroveň by mal klesnúť ich podiel aj podľa stredného scenára (14,7 %). V konštantnom scenári sa očakáva zníženie na úroveň 15,3 % (graf č. 6). Podiel štvorčlenných cenзовých domácností sa v roku 2040 pravdepodobne zníži z úrovne 12,2 % v roku 2021 na 9 – 10 %, podľa nerodinného scenára až na 7,7 % (graf č. 7).

Graf č. 6: Podiel domácností s tromi členmi na celkovom počte cenзовých domácností v období 2025 – 2040

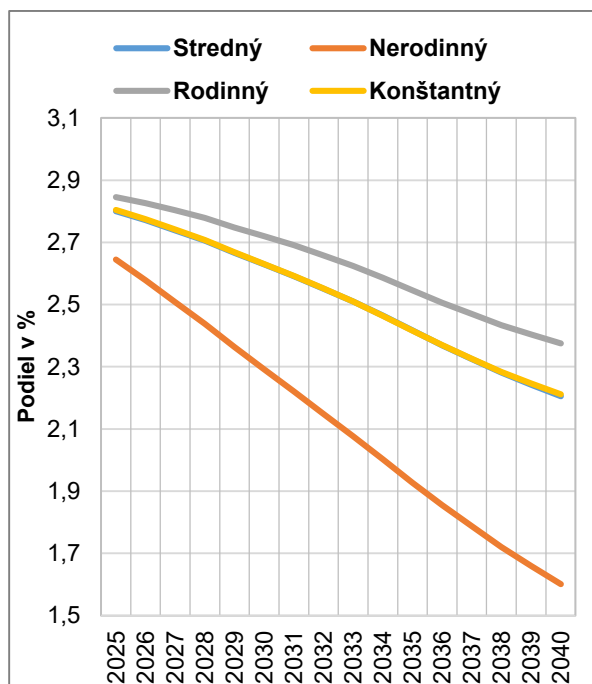
Graf č. 7: Podiel domácností so štyrmi členmi na celkovom počte cenзовých domácností v období 2025 – 2040

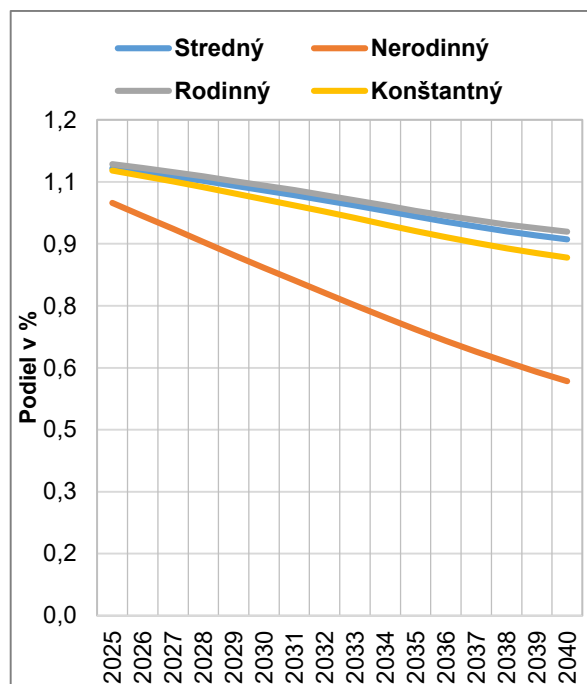
Zdroj: Prognóza vývoja cenзовých domácností do roku 2040; výpočty autora

V prípade najväčších domácností sa očakáva výrazne menšia zmena podielu na celkovom počte cenзовých domácností vzhľadom na ich dlhodobu nízku zastúpenie v rámci všetkých domácností. Pri päťčlenných cenзовých domácnostiach by sa mal znížiť podiel z 2,9 % na približne 2 % s výnimkou nerodinného scenára, podľa ktorého by to malo byť pod hranicou 2 %, na 1,6 % (graf č. 8). Pri cenзовých domácnostiach so šiestimi a viac členmi sa predpokladá zníženie ich podielu na celkovom počte cenзовých domácností z 1,1 % na 0,6 – 0,9 % (graf č. 9). Najväčší úbytok sa do konca prognózovaného obdobia očakáva v skupine štvorčlenných a päťčlenných cenзовých domácností. Podľa najpravdepodobnejšieho stredného scenára by mohol v oboch skupinách domácností presiahnuť 20 %, v štvorčlenných domácnostiach takmer 25 %. Úbytok trojčlenných domácností a domácností so šiestimi a viac členmi by sa mal za obdobie 2021 – 2040 pohybovať tesne nad hranicou 15 %.

Graf č. 8: Podiel domácností s piatimi členmi na celkovom počte cenзовých domácností v období 2025 – 2040

Graf č. 9: Podiel domácností so šiestimi a viac členmi na celkovom počte cenзовých domácností v období 2025 – 2040

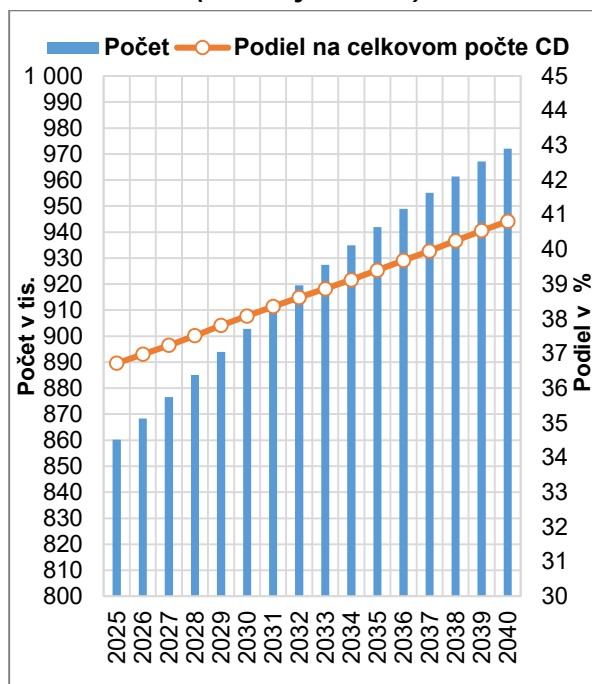
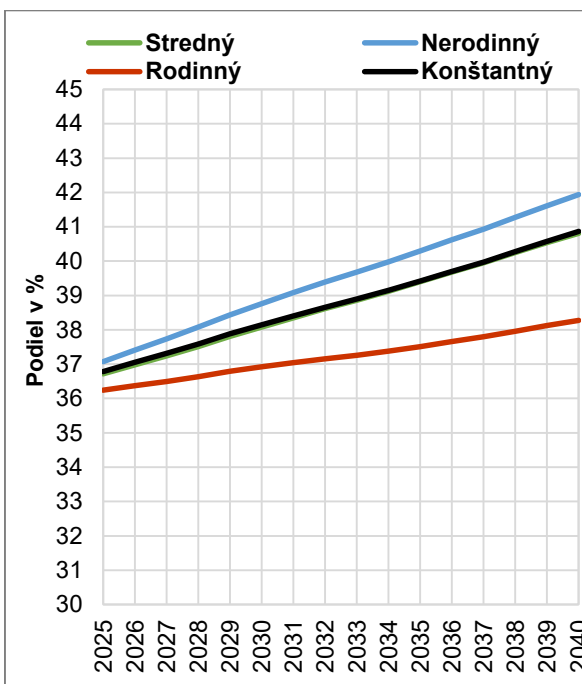

Zdroj: Prognóza vývoja cenзовých domácností do roku 2040; výpočty autor

V dôsledku uvedeného vývoja je pravdepodobné, že sa vzájomný rozdiel v zastúpení menších a väčších cenзовých domácností bude zvyšovať. Kým v roku 2021 tvorili cenзовé domácnosti s jedným, resp. s dvoma členmi spolu takmer 66 % všetkých cenзовých domácností, do roku 2030 ich podiel vzrastie na takmer 70 % a do konca prognózovaného obdobia až na 73 %, podľa nerodinného scenára na takmer 76 % (2040).

5. TYPY CENZOVÝCH DOMÁCNOSTÍ

Na Slovensku sa na zvyšovaní počtu cenзовých domácností do roku 2040 budú podieľať najmä domácnosti jednotlivcov. V roku 2021 ich počet na Slovensku dosahoval 835,6 tisíca, čo predstavovalo 36 % všetkých cenзовých domácností. V roku 2025 by mal podľa stredného scenára počet domácností jednotlivcov dosiahnuť 860-tisíc, v roku 2030 900-tisíc a do konca prognózovaného obdobia 972-tisíc. Na celkovom počte cenзовých domácností by sa tak mali v roku 2040 podieľať váhou presahujúcou 40 % (graf č. 10). Takmer identický vývoj je možné očakávať aj v konštantnom scenári. Najdynamickejšie by sa malo zvyšovať zastúpenie domácností jednotlivcov podľa nerodinného scenára, v ktorom sa očakáva, že podiel 40 % v rámci cenзовých domácností dosiahnu už v roku 2034 a na konci roka 2040 až 42 %. Najpomalšie by sa mal zvyšovať počet domácností jednotlivcov podľa rodinného scenára (graf č. 11). Ako v jedinom z prognostických scenárov v ňom podiel domácností jednotlivcov vo všetkých cenзовých domácnostiach neprekročí 40 %, keďže v roku 2040 by mal dosahovať 38 %.

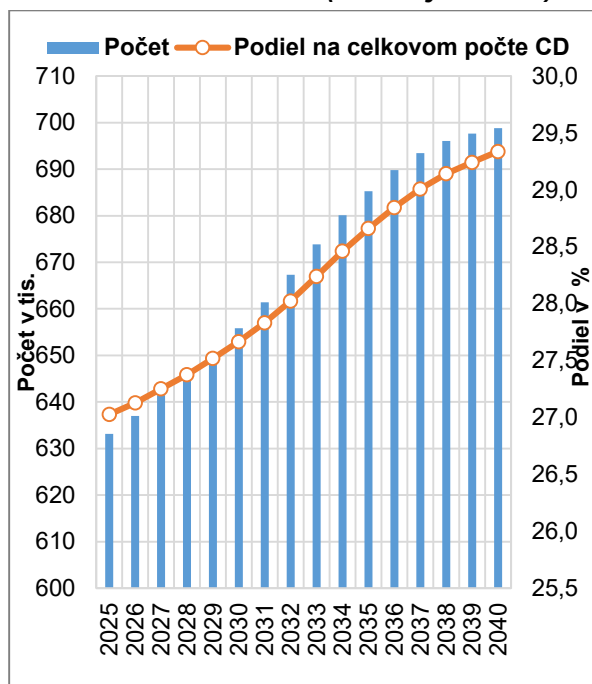
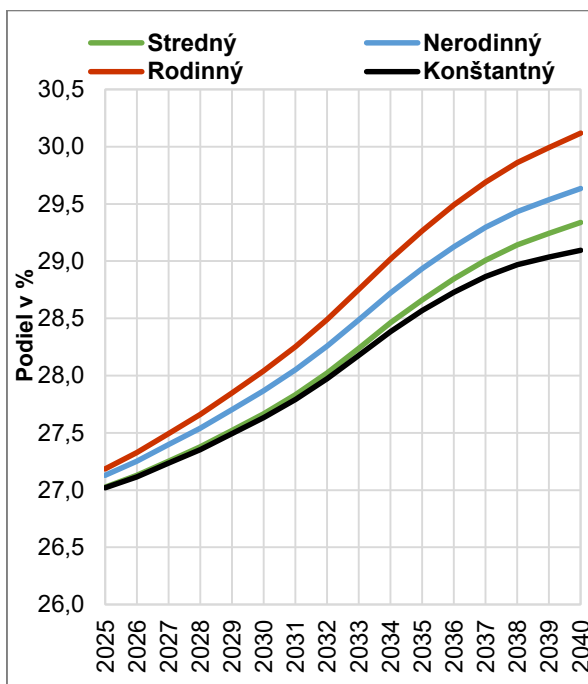
Graf č. 10: Počet a podiel domácností jednotlivcov na Slovensku v období 2025 – 2040 (stredný variant)**Graf č. 11: Podiel domácností jednotlivcov na Slovensku v období 2025 – 2040**

Zdroj: Prognóza vývoja cenzových domácností do roku 2040; výpočty autora

Vo všetkých štyroch prognostických scénároch sa očakáva prírastok domácností jednotlivcov medzi rokmi 2021 a 2040. Najvyšší prírastok o 175-tisíc, resp. o takmer 21 %, sa očakáva podľa nerodinného scénára. Ako v jedinom zo scénárov sa v ňom počíta s nárastom počtu domácností jednotlivcov nad hranicu 1 milióna (1 010 766 domácností) v roku 2040. Naopak, rodinný scénár počíta s najnižším prírastkom, a to o 66-tisíc, resp. o 8 %. Prírastok domácností jednotlivcov o 11,3 tisíce, resp. o 13,6 %, sa očakáva podľa konštantného scénára. Najpravdepodobnejší, stredný scénár, predpokladá zvýšenie počtu domácností jednotlivcov medzi rokmi 2021 a 2040 o 136,5 tisíce, resp. o 16,3 %.

Zmeny v reprodukčnom správaní populácie budú mať zásadný vplyv na budúci vývoj rodinných domácností. Výsledky aktuálnej prognózy ukazujú, že iba v prípade úplných rodín bez závislých detí je možné očakávať zvyšovanie ich počtu a podielu na celkovom počte cenzových domácností. Za hlavný faktor tohto vývoja možno považovať nárast bezdetnosti manželstiev a kohabitácií, čo potvrdzujú aj niektoré výskumy (Potančoková et al., 2008; Šprocha, 2013; Šprocha, 2014). Odkladanie narodenia dieťaťa na neskôr môže do istej miery zvyšovať riziko nenaplnenia rodičovských zámerov, ale aj ovplyvniť rozhodnutie nemať deti vôbec.

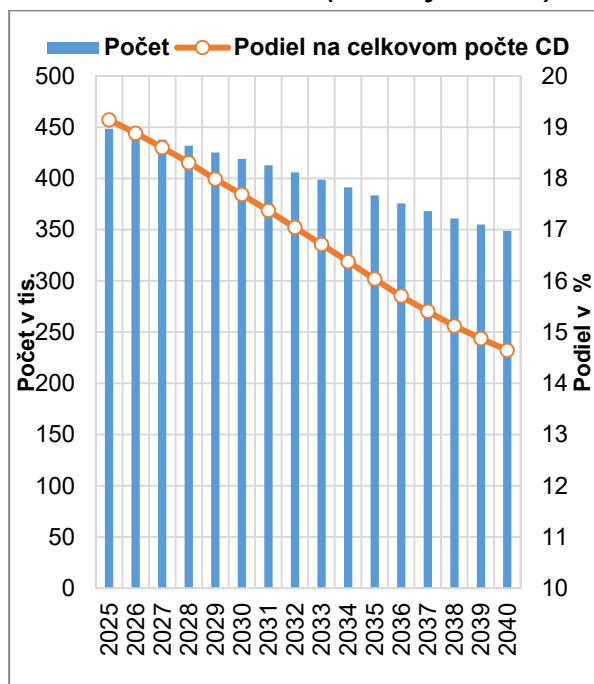
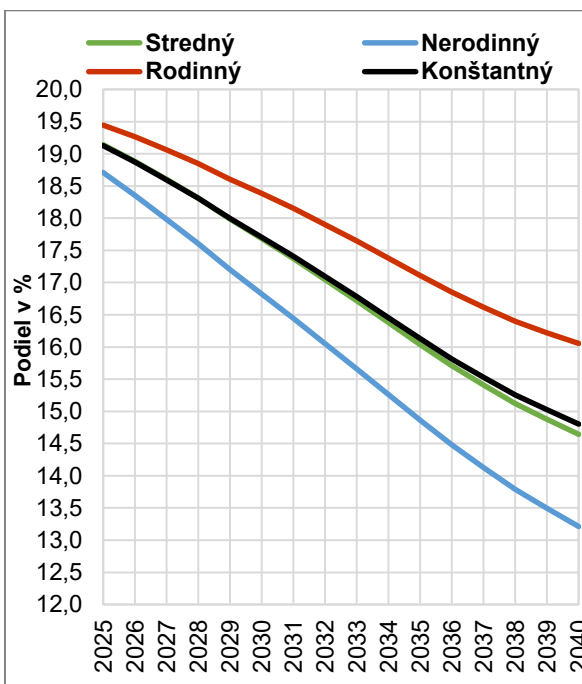
V roku 2021 bolo na Slovensku 618,5 tisíce úplných rodín bez závislých detí. Podľa stredného scénára by sa mal ich počet kontinuálne zvyšovať zo 633-tisíc v roku 2025 na 680-tisíc v roku 2034 a na takmer 700-tisíc na konci prognózovaného obdobia v roku 2040. Váha úplných rodín bez závislých detí by tak mala vzrásť z 27 % v roku 2025 na 29,3 % v roku 2040 (graf č. 12). Ešte väčšie zvýšenie váhy úplných rodín bez závislých detí sa očakáva v rodinnom i nerodinnom scénári, a to na 30,1 %, resp. na 29,6 %. Najmenšie zastúpenie úplných rodín bez závislých detí (29 %) na konci prognózovaného obdobia predpokladá konštantný scénár (graf č. 13).

Graf č. 12: Počet a podiel úplných rodín bez závislých detí na Slovensku v rokoch 2025 – 2040 (stredný variant)**Graf č. 13: Podiel úplných rodín bez závislých detí na Slovensku v rokoch 2025 – 2040**

Zdroj: Prognóza vývoja cenzových domácností do roku 2040; výpočty autora

Prírastok počtu úplných rodín bez závislých detí medzi rokmi 2021 a 2040 sa očakáva vo všetkých scenároch prognózy, najviac, o 95,7 tisíca, resp. o 15,5 %, podľa nerodinného scenára. Podľa neho by mal počet tohto typu domácností v roku 2040 dosahovať 714,3 tisíca. O viac ako 90-tisíc, resp. o 14,7 %, by sa mal zvýšiť počet úplných rodín bez závislých detí aj v rodinnom scenári. Naopak, najmenší prírastok, 57-tisíc, resp. o 9,3 %, sa predpokladá v konštantnom scenári, podľa ktorého by mal v roku 2040 ich počet dosahovať 675,7 tisíca. Najpravdepodobnejší stredný scenár počíta s prírastkom úplných rodín bez závislých detí medzi rokmi 2021 a 2040 o 80,3 tisíca, resp. o 13 %.

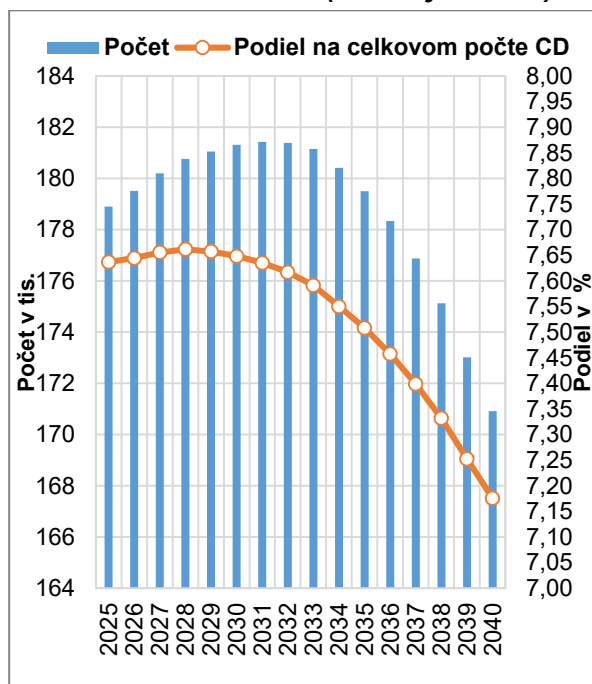
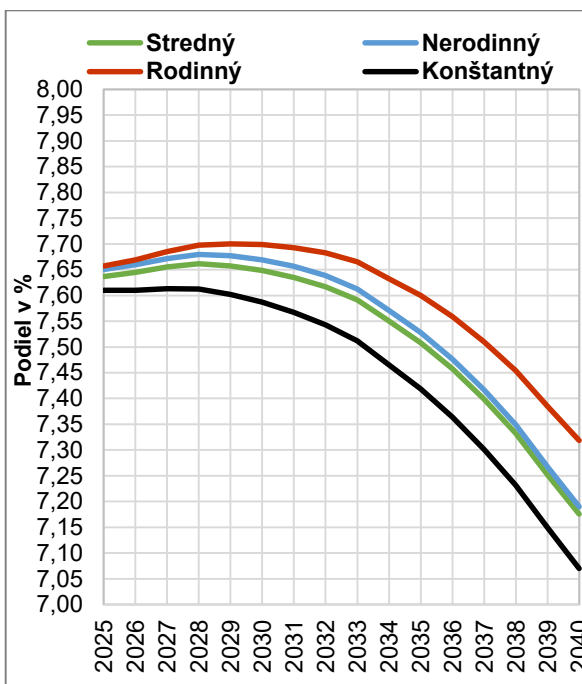
Opačný vývoj sa očakáva v prípade úplných rodín so závislými deťmi. Všetky scenáre predpokladajú, že sa ich počet bude plynulo znižovať. Najpravdepodobnejší vývoj podľa stredného scenára počíta s poklesom z úrovne 460,4 tisíca v roku 2021 na 448-tisíc v roku 2025. V roku 2033 by mal počet úplných rodín so závislými deťmi klesnúť pod 400-tisíc a na konci prognózovaného obdobia (2040) by mal ich počet dosahovať 348,8 tisíca. Ich podiel by sa mal znížiť z takmer 20 % v roku 2021 na 14,6 % v roku 2040 (graf č. 14). Veľmi podobný vývoj sa očakáva v konštantnom scenári, podľa ktorého sa predpokladá v roku 2040 pokles na 14,8 %. Rodinný scenár počíta s poklesom úplných rodín s deťmi na 16 % a podľa nerodinného scenára by mali úplné rodiny s deťmi v roku 2040 tvoriť len 13,2 % všetkých cenzových domácností (graf č. 15). Pri naplnení prognostických scenárov by sa mal úbytok úplných rodín s deťmi za obdobie 2021 – 2040 pohybovať medzi 82-tisíc až 116,6 tisíca domácnosťami, resp. o 17 – 25 %, podľa nerodinného scenára až 142-tisíc, resp. o takmer 31 %.

Graf č. 14: Počet a podiel úplných rodín so závislými deťmi na Slovensku v rokoch 2025 – 2040 (stredný variant)**Graf č. 15: Podiel úplných rodín so závislými deťmi na Slovensku v rokoch 2025 – 2040**

Zdroj: Prognoza vývoja cenzových domácností do roku 2040; výpočty autora

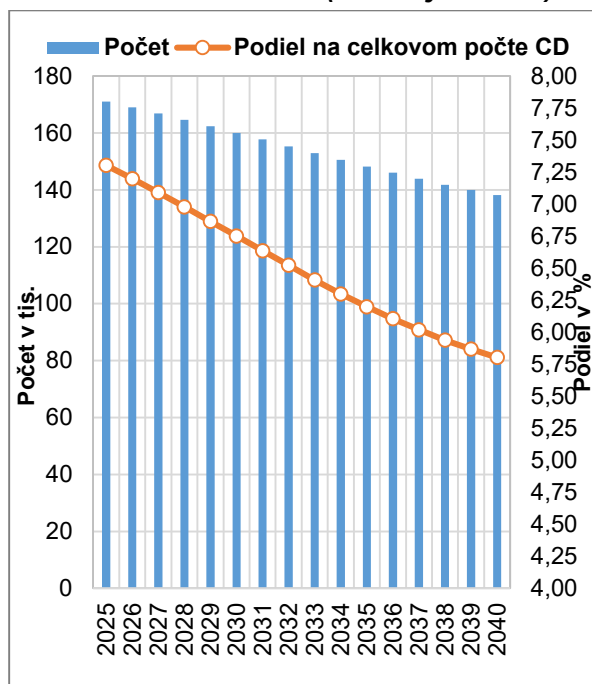
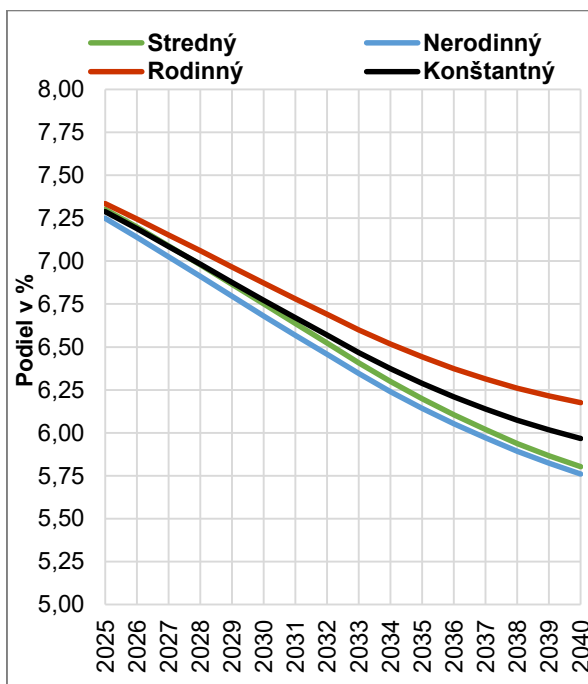
Na Slovensku mali úplné rodiny so závislými deťmi dlhodobo dominantné postavenie v rámci úplných rodinných domácností. Ešte pri sčítaní v roku 2001 tvorili nadpolovičnú väčšinu úplných rodín (55 %). Pri sčítaní v roku 2011 to už bolo tesne pod 50 % (47 %) a výsledky posledného sčítania z roku 2021 ukázali, že rodiny s deťmi tvoria už len 42,7 % z celkového počtu úplných rodinných domácností. Prevala úplných rodín bez detí v rámci úplných rodín spolu sa bude aj naďalej zvyšovať. Do roku 2040 by mal ich podiel vzrásť na minimálne 65 % podľa rodinného scenára a maximálne na 69 % podľa nerodinného scenára. Najpravdepodobnejší stredný a podobne aj konštantný scenár predpokladajú do roku 2040 zvýšenie podielu úplných rodín bez závislých detí na úroveň 66 – 66,7 % v rámci úplných rodinných domácností.

Výsledky aktuálnej prognózy naznačujú, že v blízkej budúcnosti je potrebné počítať aj s poklesom neúplných rodín. Počet neúplných rodín bez závislých detí by však mal spočiatku ešte miernym tempom narastať – zo 176,7 tisíce v roku 2021 na 178,9 tisíce v roku 2025, pričom vyvrcholenie rastu je možné očakávať v prvých rokoch štvrtej dekády nového milénia, v období 2032 – 2033 (stredný scenár). Nasledujúci vývoj by sa mal niesť v podobe pozvoľného kontinuálneho poklesu na necelých 171-tisíc v roku 2040 (graf č. 16). Zastúpenie neúplných rodín bez závislých detí na celkovom počte cenzových domácností by tak malo klesnúť zo 7,6 % v roku 2021 na 7,2 % v roku 2040. Podobný vývoj predpokladajú aj ostatné scenáre (graf č. 17), podľa ktorých by mohol klesnúť podiel neúplných rodín bez detí na minimálne 7,1 – 7,3 %. V uvedenom období je možné očakávať, že dôjde k úbytku počtu neúplných rodín bez závislých detí minimálne o 3,4 tisíce, resp. o 1,9 % (nerodinný scenár). So štvornásobne vyšším úbytkom počtu týchto domácností, o 12,5 tisíce, resp. o 7 %, počíta konštantný scenár. Podľa rodinného scenára je možné očakávať úbytok neúplných rodín bez detí o 4,3 tisíce, resp. o 2,4 %, no s najväčšou pravdepodobnosťou podľa stredného scenára dôjde k úbytku o 5,8 tisíce, t. j. o 3,3 %.

Graf č. 16: Počet a podiel neúplných rodín bez závislých detí na Slovensku v rokoch 2025 – 2040 (stredný variant)**Graf č. 17: Podiel neúplných rodín bez závislých detí na Slovensku v rokoch 2025 – 2040**

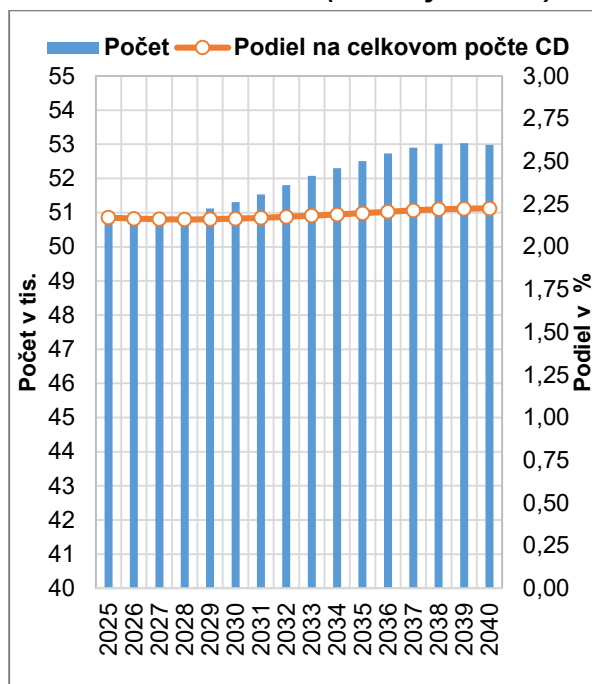
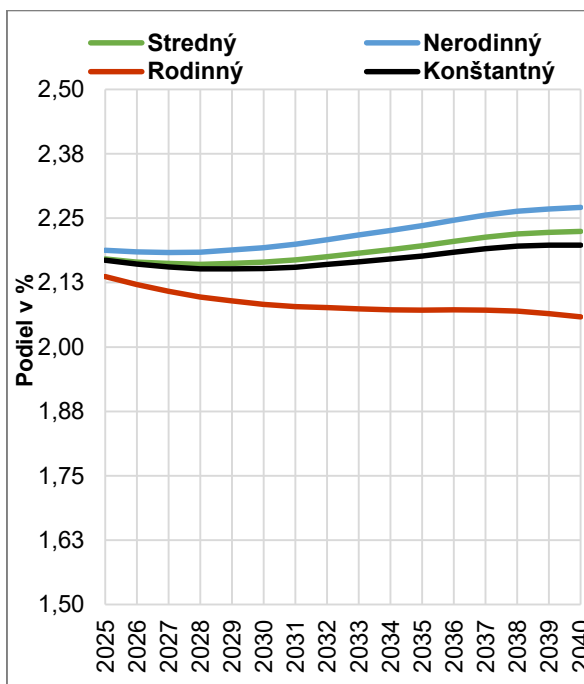
Zdroj: Prognóza vývoja cenzových domácností do roku 2040; výpočty autora

V prípade neúplných rodín so závislými deťmi sa v nasledujúcich rokoch predpokladá, že nastane znižovanie ich počtu už od začiatku prognózovaného obdobia. Podľa stredného scenára by mal klesnúť počet neúplných rodín s deťmi zo 180,5 tisíce v roku 2021 na 160-tisíc v roku 2030 a do konca prognózovaného obdobia na 138,2 tisíce. V relatívnom vyjadrení pôjde o pokles zo 7,8 % v roku 2021 na 5,8 % v roku 2040 (graf č. 18). Pod 6 % by mal na konci prognózovaného obdobia klesnúť podiel neúplných rodín v rámci cenzových domácností aj podľa nerodinného scenára. Konštantný scenár predpokladá, že by sa ich podiel mohol znížiť na úroveň 6 % a rodinný scenár na 6,2 % (graf č. 19). Podľa najpravdepodobnejšieho stredného scenára by mal úbytok počtu neúplných rodín s deťmi medzi rokmi 2021 a 2040 predstavovať 42-tisíc a tesne pod touto hranicou sa očakáva ich úbytok aj podľa konštantného (41,9 tisíce) a nerodinného scenára (41,7 tisíce). V rodinnom scenári sa očakáva najmenší úbytok domácností neúplných rodín s deťmi, a to o 35-tisíc. V relatívnom vyjadrení by mal pokles počtu neúplných rodín so závislými deťmi predstavovať 23 – 23,5 %, resp. 19,4 % (rodinný scenár).

Graf č. 18: Počet a podiel neúplných rodín so závislými deťmi na Slovensku v rokoch 2025 – 2040 (stredný variant)**Graf č. 19: Podiel neúplných rodín so závislými deťmi na Slovensku v rokoch 2025 – 2040**

Zdroj: Prognóza vývoja cenzových domácností do roku 2040; výpočty autora

Viacčlenné nerodinné domácnosti majú v cenzových domácnostiach najmenšie zastúpenie a ani v budúcnosti sa neočakáva, že v tomto smere dôjde k nejakej významnej zmene. V roku 2021 s počtom 52,5 tisíca tvorili 2,3 % z celkového počtu cenzových domácností. Do roku 2025 by mal ich počet mierne klesnúť na necelých 51-tisíc a na tejto úrovni zotrvať až do konca tretej dekády nového milénia (stredný scenár). Začiatok štvrtej dekády by mal priniesť pozvoľný a veľmi mierne rastúci trend k úrovni 53-tisíc v roku 2035 a po zvyšok prognózovaného obdobia sa očakáva, že počet viacčlenných nerodinných domácností zostane stabilizovaný na tejto úrovni (graf č. 20). Veľmi podobný vývoj sa očakáva aj v ostatných scenároch prognózy. Rozdiel v zastúpení viacčlenných nerodinných domácností v rámci cenzových domácností do roku 2040 podľa jednotlivých scenárov je minimálny. Z relatívneho pohľadu by mal byť podiel tohto typu domácností vo všetkých cenzových domácnostiach po celé prognózované obdobie stabilizovaný medzi 2,1 – 2,3 % (graf č. 21). V porovnaní s výsledkami sčítania v roku 2021 sa v strednom scenári prognózy očakáva zvýšenie počtu viacčlenných nerodinných domácností len o 510, resp. o necelé 1 %, na 53-tisíc v roku 2040. Prírastok o 2,3 tisíca, resp. o 4,3 %, na 54,7 tisíca za rovnaké obdobie predpokladá aj nerodinný scenár. Zvyšné dva scenáre počítajú s ich úbytkom, a to o 7,6 tisíca, resp. o 7,6 %, v rodinnom scenári a o 1,4 tisíca, resp. o 2,7 %, v konštantnom scenári. V roku 2040 by ich počet klesol na 48,5 tisíca, resp. na 51-tisíc domácností.

Graf č. 20: Počet a podiel viacčlenných nerodinných domácností na Slovensku v rokoch 2025 – 2040 (stredný variant)**Graf č. 21: Podiel viacčlenných nerodinných domácností na Slovensku v rokoch 2025 – 2040**

Zdroj: Prognóza vývoja cenzových domácností do roku 2040; výpočty autora

6. ZÁVER

Prognóza vývoja cenzových domácností predpokladá, že ich počet bude v blízkej budúcnosti naďalej rásť vo všetkých scenároch. Prebiehajúce zmeny v reprodukčnom správaní obyvateľstva spolu s populačnými úbytkami však spôsobia, že tento rast sa postupne zastaví a neskôr dôjde k jeho obratu. Najviac vzrastie počet cenzových domácností podľa nerodinného scenára, podľa ktorého by mal ich počet dosiahnuť maximum v roku 2037 (2 412,7 tisíca cenzových domácností). Druhý najintenzívnejší rast sa predpokladá v strednom, zároveň najpravdepodobnejšom scenári, kde by počet domácností mal v roku 2036 dosiahnuť 2 391,4 tisíca. Vo zvyšných dvoch scenároch sa očakáva menej dynamický vývoj. V rodinnom scenári sa rast zastaví už v roku 2034 pri počte 2 380,2 tisíca domácností a v konštantnom scenári ešte o rok skôr. Ako v jedinom z prognostických scenárov v ňom počet cenzových domácností v porovnaní s rokom 2021 klesne.

Charakteristickým znakom vo vývoji cenzových domácností je, že dochádza k postupnému znižovaniu ich veľkosti. Klesá podiel viacčlenných domácností a naopak, rastie zastúpenie domácností s menším počtom členov. Trend zmenšovania cenzových domácností na Slovensku bude s veľkou pravdepodobnosťou pokračovať aj v nasledujúcich rokoch. Do konca roka 2040 sa priemerná veľkosť cenzovej domácnosti zníži minimálne o 0,11 osoby (v rodinnom scenári) a maximálne o 0,25 osoby (v nerodinnom scenári). Ako v jedinom zo scenárov sa v ňom očakáva pokles priemernej veľkosti cenzovej domácnosti pod 2 osoby, na 1,95 osoby. Naďalej bude platiť, že čím väčší je priemerný počet členov domácnosti, tým menej je takýchto domácností, a tým nižší je ich podiel na celkovom počte. Rast počtu a podielu sa predpokladá najmä v jednočlenných a dvojčlenných domácnostiach, naopak, domácností s tromi a viac členmi bude pravdepodobne ubúdať.

Významné zmeny sa očakávajú aj v štruktúre cenzových domácností podľa typu. Domácnosti jednotlivcov predstavujú typ, pri ktorom sa predpokladá najdynamickejší rast počtu aj podielu, pričom svoje dominantné postavenie v rámci cenzových domácností na Slovensku si v najbližších dvoch desaťročiach ešte posilnia. Takýto trend vývoja sa očakáva vo všetkých scenároch prognózy, ktoré s výnimkou rodinného predpokladajú, že ich podiel na celkovom počte cenzových domácností do roku 2040 vzrastie na 41 – 42 %. Druhým najpočetnejším typom zostanú úplné rodinné domácnosti bez závislých detí. Všetky scenáre predpokladajú ich rast v nasledujúcich rokoch, pričom na konci prognózovaného obdobia by mali tvoriť približne 30 % všetkých domácností. Naopak, v prípade úplných rodín so závislými deťmi sa v roku 2040 očakáva pokles ich podielu pod 15 %, v rodinnom scenári na 16 %. Klesajúci trend možno očakávať aj pri neúplných rodinách, výraznejšie pri neúplných rodinách so závislými deťmi, ktorých podiel by mal do konca roka 2040 klesnúť na úroveň okolo 6 %, podľa nerodinného a stredného scenára dokonca pod 6 %. Budúci vývoj rodinných domácností bude pravdepodobne sprevádzať prehlbovanie rozdielov medzi rodinami s deťmi a bez detí, a to v neprospech rodín s deťmi – bez ohľadu na to, či pôjde o úplnú alebo neúplnú rodinnú domácnosť. Vývoj viacčlenných nerodinných domácností na Slovensku by mal v nasledujúcich rokoch prebiehať bez výraznejších zmien, pričom ich podiel by mal počas celého prognózovaného obdobia stagnovať na úrovni 2 %.

Príspevok vznikol v rámci projektu APVV–23-0062 Depopulácia a destabilizácia? Prognózy a simulácie demografického vývoja SR do konca 21. storočia a modelovanie jeho vybraných dopadov.

LITERATÚRA

- Jurčová, D. (2005). *Slovník demografických pojmov*. INFOSTAT – Inštitút informatiky a štatistiky.
- Pilinská, V., Šprocha, B., Šprochová, M., & Vaňo, B. (2024). *Prognóza vývoja cenzových domácností na Slovensku a v jeho regiónoch do roku 2040*. INFOSTAT – Inštitút informatiky a štatistiky.
- Potančoková, M., Vaňo, B., Pilinská, V., & Jurčová, D. (2008). Slovakia: Fertility between tradition and modernity. *Demographic Research*, 19(25), 973-1018. <https://doi.org/10.4054/DemRes.2008.19.25>
- Šprocha, B. (2013). Odkladanie a rekuperácia generačnej plodnosti žien na Slovensku. *Forum Statisticum Slovacum*, 9(1), 104-113.
- Šprocha, B. (2014). Odkladanie a rekuperácia plodnosti v kohortnej perspektíve v Českej republike a na Slovensku. *Demografie*, 56(3), 219-233.
- Štatistický úrad SR. (2025a). *Údaje z minulých sčítaní od 1991: Výsledky SODB 2011*. <https://www.scitanie.sk/o-scitani/udaje-z-minulych-scitani-od-1991>
- Štatistický úrad SR. (2025b). *Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021*. <https://www.scitanie.sk/>

RESUMÉ

Sčítanie obyvateľov, domov a bytov na Slovensku predstavuje jediný reprezentatívny zdroj údajov o domácnostiach. Cenzové domácnosti sú jedným z typov zisťovaných domácností, ktoré tvoria osoby spoločne hospodáriace a žijúce v jednom byte na základe rodinných alebo iných vzťahov. V sčítaní sa zisťujú údaje o počte cenzových domácností podľa počtu členov a typu cenzovej domácnosti, ktoré tvoria vstupné údaje na výpočet prognózy.

Prognóza vývoja cenzových domácností na Slovensku do roku 2040 vychádza z výsledkov SODB 2021. Hlavným cieľom príspevku bola analýza výsledkov prognózy cenzových domácností zameraná na budúci vývoj ich počtu, veľkosti a štruktúry.

Na očakávaný vývoj cenzových domácností bude mať zásadný vplyv populačný vývoj. Sobášnosť, rozvodovosť, pôrodnosť bezprostredne vplyvajú na počet a štruktúru cenzových domácností. Nepriamo sa na ich tvorbe a rozpade podieľajú aj ďalšie, tzv. nedemografické vplyvy (ekonomické a bytové podmienky, životný štýl...), ktoré pôsobia na rodinné správanie, na spolužitie a spoločné hospodárenie v domácnostiach. Týka sa to najmä vývoja viacčlenných nerodinných domácností a domácností jednotlivcov.

Hlavným trendom vo vývoji cenzových domácností v nasledujúcich rokoch bude spomaľovanie a zastavenie rastu a následný pokles ich počtu. Znižovanie počtu obyvateľstva prispeje k zmenšovaniu ich priemernej veľkosti. Prejaví sa to zmenšovaním podielu viacčlenných domácností a zvyšovaním počtu a podielu domácností jednotlivcov. Práve v ich prípade očakávame, že porastú dynamickým tempom a budú predstavovať dominantný typ cenzových domácností.

Rastúci trend sa predpokladá aj pri úplných rodinách bez závislých detí. Pri ostatných typoch cenzových domácností prognóza počíta so znižovaním ich podielu v priebehu prognózovaného obdobia. Iba v prípade viacčlenných nerodinných domácností sa v najbližších rokoch neočakávajú zásadné zmeny. Ich podiel na celkovom počte cenzových domácností by mal stagnovať na úrovni okolo 2 %.

RESUME

The Population and Housing Census in Slovakia represents the only representative source of data on households. Census households are one of the types of surveyed households, consisting of persons handling shared responsibilities and living together in a single dwelling, based on family or other relationships. The census collects data on the number of census households by household size and type, which serve as input data for the calculation of projections.

The projection of the development of census households in Slovakia up to 2040 is based on the results of the 2021 Population and Housing Census. The main goal of the paper was to analyse the results of the census household projection, focusing on the future development of their number, size, and structure.

The expected development of census households will be significantly influenced by population development. Development of marriage, divorce and fertility rate directly affect the number and structure of census households. In addition, other so-called non-demographic factors (such as economic and housing conditions, lifestyle, etc.) indirectly contribute to the formation and dissolution of households, as they influence family behaviour, cohabitation, and shared household management. This applies especially to the development of multi-person non-family households and single-person households.

The main trend in the development of census households in the consecutive years will be a slowdown and consequent drop in their growth, followed by a gradual decline in their number. The population decline will contribute to a reduction in the average household size. This will be reflected in a decreasing share of multi-person households and an increasing number and share of single-person households. In their case, we expect their dynamic growth, and will represent the dominant type of census households.

An upward trend is also anticipated for complete families without dependent children. In case of other types of census households, the projection assumes a decline in their share over the forecast period. Only in the case of multi-person non-family households are no significant changes expected in the coming years. Their share of the total number of census households should stagnate at around 2 %.

PROFESIJNÝ ŽIVOTOPIS

Mgr. Viera Pilinská vyštudovala Prírodovedeckú fakultu Univerzity Komenského v Bratislave, odbor environmentalistika. Od roku 1996 pracovala ako odborná radkyňa v sekcii sociálnej štatistiky a demografie Štatistického úradu SR. Od roku 2003 pracuje v INFOSTAT-e vo Výskumnom demografickom centre. Vo svojej výskumnej práci sa zaoberá hlavne vekovým zložením obyvateľstva a populačným starnutím.

KONTAKT

pilinska@infostat.sk